SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:4, Issue:26	pp.5792-5803	2018
sssjournal.com	ISSN:2587-1587	sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 07/11/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 19/12/2018

Published Date (Makale Yayın Tarihi) 19.12.2018

İKİ ÜLKENİN SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA EDEBİ ÜRÜNLER[1]

LITERARY PRODUCTS IN THE SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS OF THE TWO COUNTRIES

Arş. Gör. Dr. Yakup SUBAŞI
Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Adıyaman/Türkiye

Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara/Türkiye

Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi
Doi Number : http://dx.doi.org/10.26449/sssj.1044
Reference : Subaşı, Y. & Çakmak, M.A. (2018). "Iki Ülkenin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarinda Edebi Ürünler", International Social Sciences Studies Journal, 4(26): 5792-5803

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ve İran'da okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin durumunu karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda her iki ülkenin 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları, araştırmanın amacına uygun olarak kullanılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına uygunluğu ve yazılı materyal kapsamında değerlendirilen ders kitaplarını incelemeye olanak sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle karşılaştırmalı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada; Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımına daha fazla başvurulduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ünite ve konularda, İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha kapsayıcı bir dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında adet olarak daha fazla farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuş olmasına rağmen, oransal olarak İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin farklı edebi ürün türlerini içerme durumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanılan edebi ürünleri görsel materyaller ile destekleme durumu adet olarak Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında, oransal olarak ise İran sosyal bilgiler ders kitaplarında daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, her iki ülkenin derin tarihi ve kültürel geçmişe sahip olmasına rağmen sosyal bilgiler ders kitaplarında ortak edebi ürünlerin kullanımına rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: edebi ürün, sosyal bilgiler, ders kitabı, Türkiye, İran

ABSTRACT

The purpose of this study to comparatively examine the state of the literary works that used in the social studies textbook used in Turkey and Iran. In accordance with this purpose, 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbook of these two countries were used appropriately to the purpose of the research. The research was conducted with document analysis method which is one of qualitative research methods. In the research, document analysis method is preferred because it enables examination of the textbook which are evaluated under the written material and suitability to the purpose of the research. Based on the findings obtained from the research, comparative results were achieved. In the research; it is revealed that the use of literary works in social studies textbook is higher in Turkey. It is determined that the literary works in social studies textbook used in Turkey have more comprehensive distribution than social studies textbook used in Iran. Even though numerically more different literary works were used in social studies textbook used in Turkey, it is revealed that proportionally the literary works in Iranian social studies textbook include more types of literary work. It is determined that supporting the used literary works with visual materials is numerically higher in Turkish social studies textbook but proportionally higher in Iranian social studies textbook. In the study, even though the both countries have extensive historical and cultural past, no common literary work was found in their social studies textbook.

Keywords: literary work, social studies, textbook, Turkey, Iran

[1] Bu makale birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Eğitimin ilk kademeleri, insanların hayatlarında önemli temellerin atıldığı, temel bilgi ve becerilerin edinildiği dönemlerdir. Bu dönemlerde okutulan önemli derslerden biri olan sosyal bilgiler dersi, okutulduğu dönem ve içeriğinden dolayı önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır (Savage & Amstrong, 1996, Akt. Öztürk, 2012: 4). Vatandaşlığın temellerinin atıldığı sosyal bilgiler dersinde ezbere ağırlık verme yerine öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılım öğrenmeyi daha da artıracaktır (Yanpar-Şahin, 2004). Demokratik bir toplumda sosyal bilgiler öğretiminin temel amacı, bireylerde mantıklı ve doğru karar alma ve problem çözme becerisini geliştirmektir (Öztürk, Keskin & Otluoğlu, 2012). Öğrencilerin yaşantıları ile bağlantılı günlük hayata dönük bir yapıya bürünmesi gibi önemli bir misyona sahip olan sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşması noktasında öğretim süreci içerisinde farklı öğretim teknik ve stratejileri kullanılabilir (Demir, 2011). Her ne kadar sosyal bilgiler öğretiminde öğrenmeyi % 100 garanti edecek bir yöntem ve strateji yoksa da kullanılacak yöntem ve tekniklerin bir aracı olarak edebi ürünler ders etkinlikleri sırasında kullanılarak öğretim etkinliği arttırılabilir (Gülüm & Ulusoy, 2008: 114).

Edebi ürünlerin ders materyalleri olarak kullanıldığı öğretim durumlarında, yaparak-yaşayarak öğrenen ve bu süreçte, arkadaşlarıyla birlikte araştırma raporları hazırlarken, nihai kararı vermeden önce, kendilerinde birden çok kaynağı kullanma bilinç ve becerisi gelişen öğrenciler, sorumluluk sahibi birer yurttaş olarak sürdürecekleri gelecek yaşamlarında da bunları kullanabilecektir. Böylece, onların demokratik bir toplumun, kalıp yargılardan uzak, eleştirel düşünebilen, inanç ve değerleri inceleyip olumlu tutum ve değerler geliştirebilen uyumlu ve etkin yurttaşlar olmaları sağlanabilir (Öztürk, vd., 2012).

Eğitim sisteminin birçok kademesinde edebi ürünler öğretim materyali olarak kullanılmaktadır. Edebi ürünler çocukların dil, okuma-yazma, kendini başkalarının yerine koyma ve iletişim kurma becerilerinin gelişimine katkı sağladığı gibi, insanî ve ahlâkî değerler, milli tarih bilinci ve şuuru, sosyalleşme, tarihi mirasa karşı takdir geliştirme ve onları koruma, gelenek ve görenekleri yaşatma gibi değer ve yargıları da kazanmalarına katkı sağlayabilir. Edebi eserler öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiği için bu yolla edinilen bilgiler kalıcı hale gelebilir. Edebi ürünler, öğrencilerin derse karşı ilgisini arttırdığı gibi okuma alışkanlığı kazandırma, konular arasında ilişki kurma ve öğrenileni canlandırma gibi amaçları sağlamada oldukça etkilidir (Tekgöz, 2005, s. 90). Edebi ürünler kullanılarak dersler arası aktarım sağlanabileceği gibi, öğrencinin okuduğunu anlama, analiz etme ve bağ kurma yeterliliği desteklenmesini de sağlar (Öztürk, 2007: 70-78).

Edebi ürünler öğrencilere, güzel bir yaşam alanının, gizemli ve heyecanlı bir dünyanın kapılarını aralar. Bu yüzden edebi ürünler sadece bir bilgi paketi değil, bilginin günlük hayatta kullanılabilir yaşam örnekleridir (Tekgöz, 2005, s. 5). Sosyal bilgiler öğretiminde materyal olarak kullanılan edebi ürünler, öğrencilerde duyuşsal hedeflerin gerçekleşmesinde çok önemli bir rol oynar (Otluoğlu, 2001). Sosyal bilgiler programının bireye kazandırmayı amaçladığı becerilerin geliştirilmesinde edebi ürünlerin kullanımı ile öğrencilerin duygu dünyasına ulaşılıp onların toplumda daha sorumlu, daha bilinçli rol üstlenebilmelerine katkı sağlanabilir (Demir & Akengin, 2012).

Tüm derslerde göz önünde bulundurulması gereken becerilerin yanında sosyal bilgiler dersinde, programda öngörülen bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hedeflerin gerçekleşmesi gerekir. Bu bakımdan edebi ürünler, çok önemli bir katkı sağlayabilir. Çünkü edebi ürünler aracılığıyla çocuklar, kendilerini farklı zaman ve mekânlarda yaşamış/yaşayan insanlarla karşılaştırabilir; başka ülkelerdeki insanların yaşama şeklini takdir eder. Bu onlarda, empatik düşünme alışkanlığını geliştirir, karakter eğitimine katkıda bulunur (Sağlamer, 1980 Akt. Öztürk, vd., 2012).

Yüzyıllardır aynı coğrafyada yer alan Türkiye ve İran, coğrafi ve tarihi unsurların kendilerine sunduğu bağlar sayesinde, birbirleriyle sürekli kültürel, siyasi, ekonomik ve güvenlik etkileşimi içerisinde olmuşlardır. Türkler ile İranlılar arasında ilk ilişkilerin kurulması çok eski zamanlara dayanmaktadır. Horasan'dan Orhun nehrine kadar uzanan ve o zamanlar adına "Turan" denilen Türk ülkesi ile İran ülkesi komşu oldukları için, Türkler ile İranlılar tarihin ilk devirlerinden itibaren birbirleriyle dinî, siyasi, kültürel, edebî vb. açılardan etkileşim içinde olmuşlardır (Saray, 1996). Kaşgarlı Mahmud asırlar önce, "Tatsız Türk bolmaz (Farssız Türk olmaz)" diyerek bu ilişkilerin derinliğine işaret etmiştir (Afacan, 2012). Hunlarla başlayan Türk-İran ilişkileri Moğol akınları ile İran coğrafyasının içlerine kadar gelen sair Türk boyları ve Oğuzlar ile devam eden süreç yakın tarihe kadar devam etmiştir (Kaya, 2004). Bu süreç İran coğrafyasının etnik, dilsel, dinsel, kültürel ve siyasal yapısına birçok açıdan etki etmiştir. Uzun dönemli bu etkileşim iki toplumda birçok ortak

noktanın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu etkileşimin en iyi şekilde görebileceği alanlardan biri de edebiyattır.

Edebiyatta görülen etkileşim iki milletin tarihi gibi oldukça eskilere dayanmaktadır. Alp Er Tunga destanında Sakaların İranlılar ile mücadelesi anlatılır. Tarih öncesi zamanlardan başlayıp Sasani İmparatorluğunun sonuna kadar İran tarihini ele alan Firdevs'inin eski İran efsaneleri üzerine kurulu ve tarihteki büyük Türk Sultanı Gazneli Mahmud'a sunduğu *Şehname* isimli eserinde Türk-İran ilişkilerine de yer verilmektedir. Edebiyatta görülen bu ilişki Selçuklular zamanında Mevlana gibi her iki milletin kalbinde taht kurmuş büyük şairlerin varlığı ile daha da güçlenmiştir. Türkler ve İranlılar tarihi toplumsal olayları, kültürel öğeleri edebiyat alanına yansıtmışlardır.

Türk ve İran toplumunda edebiyat, hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Her iki toplum yaşamının her alanında edebiyata rastlamak mümkündür. Edebiyatın kullanıldığı alanlardan biri de eğitimdir. Son dönemlerde edebi ürünlerin eğitimde kullanılmasının öğrenmeye önemli katkılarının olduğunun görülmesinden dolayı edebi ürünlerin eğitimde kullanımı oldukça artmıştır. Eğitimde edebi ürün kullanımının öğrenme üzerinde etkisinin güçlü olduğu derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler dersi sahip olduğu içeriğinden dolayı edebi ürünlerin kullanımına oldukça müsait bir derstir. Bu nedenle her iki ülke edebiyatının güçlü tarih, kültür ve toplumsal arka plana dayanması sosyal bilgiler dersi için önemli bir avantajdır.

Edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersinde kullanımının sosyal bilgiler öğretimine önemli katkılarının olduğu yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Otluoğlu, 2001; Tekgöz, 2005; Şimşek, 2006; Bacak, 2008; Top, 2009; Oruç, 2009; Çencen, 2010; Erdoğan, 2007; Çifçi, 2011; Keçe, 2013; Arslan, 2014). Bu araştırmada Türkiye ve İran'da 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulan ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın konusu, iki ülkenin derin bir tarihi geçmişe sahip olduğu gerçeğinden hareketle zengin kültürel birikimin edebi ürünlerdeki yansımasından eğitim-öğretim faaliyetlerinde yararlanılması gerektiği gerçeğinden hareketle belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımının araştırıldığı bu araştırmada, var olan bir durumu olduğu gibi ortaya koyma amaçlandığından nitel araştırma kapsamında belge tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde mevcut durumun olduğu şekliyle tasvir ve betimlenmesi söz konusudur (Karasar, 2011).

Araştırma kapsamında ele alınan konu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermesi, araştırmanın doğasını zenginleştirmesi, araştırmaya çeşitli boyutlardan bakmaya olanak göstermesi ve hedeflenen araştırmaya uygunluğu nedeniyle Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler ders kitaplarından veriler doküman incelenmesiyle toplanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Doküman incelemesiyle elde edilen veriler doküman analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmada toplanan veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde veriler araştırmanın amacına uygun olarak düzenlenmiştir. Bu yapmakta amaç, bulguları düzenlemek ve yorumlayarak sunmaktır. Öncelikle Türkiye ve İran'ın 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından elde edilen veriler sistematik ve açık olarak betimlenmiştir. Daha sonra her iki ülke için ayrı olarak yapılan betimlemeler karşılaştırmalı olarak açıklanıp yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008: 224).

3. BULGU VE YORUM

Bu başlık altında araştırmada elde edilen bulgular verilerek yorumlanmıştır.

Tablo 1 Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye					İran				
	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	Toplam	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	Toplam
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	22	41	93	4	0	12	4	20

Tablo 1 incelendiğinde, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 93 edebi ürünün kullanıldığı, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 20 edebi ürünün kullanıldığı görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımdan daha fazla olduğu söylenebilir. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla edebi ürün 7. sınıfta kullanılmışken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarından en fazla edebi ürün 6. sınıfta kullanılmıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en az edebi

ürün 5. sınıfta kullanılmışken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarından 5. sınıfta edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığı için en düşük orana 5. sınıf sahiptir.

Tablo 2 Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünite ve Konulara İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye								İran							
	4. Sınıf		5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		4. Sınıf		5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf	
	F	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı ünite sayısı	6	75	4	50	6	85,7	6	85,7	1	16,6	0	0	5	41,6	2	16,6
E.Ü. kullanılmadığı ünite sayısı	2	25	4	50	1	14,3	1	14,3	5	83,4	5	100	7	58,3	10	83,3
Toplam ünite sayısı	8	100	8	100	7	100	7	100	6	100	5	100	12	100	12	100
E.Ü. kullanıldığı konu sayısı	8	25,8	6	13,1	13	34,2	16	44,4	2	9	0	0	6	25	2	8,3
E.Ü. kullanılmadığı konu sayısı	23	74,2	40	86,9	25	65,8	20	55,5	20	91	22	100	18	75	22	91,6
Toplam konu sayısı	31	100	46	100	38	100	36	100	22	100	22	100	24	100	24	100

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 74,1, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 18,7'dir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünitelerde kullanım oranı İran sosyal bilgiler ders kitaplarından edebi ürünlerin ünitelerde kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 28,4, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 10,9'dur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin konularda kullanım oranı İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 74,1, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı ise % 28,4'tür. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 74,1'den konularda % 28,4'e düşerek % 61,7'lik bir daralma meydana gelmiştir.

İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 18,7, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 10,9'dur. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 18,7'den konularda % 10,9'a düşerek % 58,3'lük bir daralma meydana gelmiştir.

Ünitelerden konulara doğru edebi ürünlerin kullanımında değişen oranlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında % 61,7'lik bir daralma oluşmuşken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında % 58,3'lük bir daralma oluşmuştur. Diğer bir ifade ile İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından daha az değişim gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3 Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular

Kategoriler	Sınıf									
	Türkiye					İran				
	4	5	6	7	Toplam	4	5	6	7	Toplam
Kullanılan farklı E.Ü. türü	7	5	10	8	30	2	0	6	3	11
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	22	41	93	4	0	12	4	20

Yukarıda tablo 3' te verilen bulgulardan hareketle kullanılan edebi ürün adedi açısından her iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarına bakıldığında Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 7,5, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 2,75'tir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla edebi ürün türü barındırdığı şeklinde yorumlanabilir. Kullanılan farklı edebi ürün türlerinin oranına bakıldığında, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen farklı edebi ürün türü oranı 43,75, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşün farklı edebi ürün türü oranı 37,85'dir.

Tablo 4 Türkiye Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları

		Sınıflar									
		4		5		6		7		Toplam	
No	Kategoriler	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	Seyahatname	0	0	0	0	5	22,7	17	41,5	22	23,4
2.	Şiir	2	11,7	4	30,7	4	18,1	3	7,3	13	13,9
3.	Atasözü	2	11,7	3	23	2	9	3	7,3	12	12,9
4.	Biyografi	0	0	0	0	2	9	9	21,9	11	11,8
5.	Anı	4	23,5	2	15,3	1	4,5	3	7,3	10	10,7
6.	Nutuk	4	23,5	0	0	0	0	3	7,3	7	7,5
7.	Halk şiiri	3	17,6	3	23	0	0	0	0	6	6,5
8.	Destan	0	0	0	0	3	13,6	0	0	3	3,2
9.	Mektup	0	0	0	0	2	9	1	2,4	3	3,2
10.	Deyim	0	0	0	0	1	4,5	1	2,4	2	2,1
11.	Hikâye	0	0	0	0	1	4,5	0	0	1	1
12.	R. roman	1	5,8	0	0	0	0	0	0	1	1
13.	Efsane	1	5,8	0	0	0	0	0	0	1	1
14.	Röportaj	0	0	0	0	1	4,5	0	0	1	1
15.	Sözlük	0	0	1	7,6	0	0	0	0	1	1
Toplam		17	100	13	100	22	100	41	100	93	100

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında 15 farklı edebi ürün türüne başvurulmuştur. Bunlar; seyahatname, şiir, atasözü, biyografi, anı, nutuk, halk şiiri, destan, mektup, deyim, hikâye, resimli roman, efsane, röportaj ve sözlük şeklindedir.

Tablo 5 İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları

		Sınıflar									
		4		5		6		7		Toplam	
No	Kategoriler	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	Biyografi	2	50	0	0	6	50	0	0	8	40
2.	Şiir	2	50	0	0	2	16,6	1	25	5	25
3.	Hikâye	0	0	0	0	0	0	2	50	2	10
4.	T. roman	0	0	0	0	0	0	1	25	1	5
5.	Seyahatname	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
6.	Atasözü	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
7.	Mektup	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
8.	Deyim	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
Toplam		4	100	0	0	12	100	4	100	20	100

İran sosyal bilgiler ders kitaplarında 8 farklı edebi ürün türüne başvurulmuştur. Bunlar; biyografi, şiir, hikâye, tarihi roman, seyahatname, atasözü, mektup ve deyim şeklindedir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında İran sosyal bilgiler ders kitaplarından 7 adet daha fazla farklı edebi ürün türü kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında İran sosyal bilgiler ders kitaplarından % 47 daha fazla farklı edebi ürün türüne başvurulmuştur.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında seyahatname, şiir, atasözü ve biyografi, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi, şiir ve hikâye en çok kullanılan edebi ürün türleridir. Her iki ülke sosyal bilgiler ders kitaplarında şiir ve biyografi en çok kullanılan ortak edebi ürün türleri arasında bulunmaktadır. Şiir edebi ürün türü her iki ülke sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan 2. edebi ürün türü olmuştur. Şiir, deyim, hikâye, seyahatname, atasözü, mektup ve biyografi her iki ülke ders kitaplarında ortak kullanılan edebi ürün türleridir.

İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan tarihi roman edebi ürün türü hariç diğer kullanılan edebi ürün türlerinin hepsi Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında da kullanılmıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürün türlerinden, nutuk, sözlük, destan, resimli roman, efsane, röportaj ve halk şiiri sadece Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılmıştır.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünün (seyahatname) toplam kullanılan edebi ürün türleri içinde oranı % 23,4, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünün (biyografi) toplam kullanılan edebi ürün türleri içinde oranı % 40'tır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin farklı türlere dağılım oranının İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılama sahip olduğu söylenebilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında bütün sınıf düzeylerinde kullanılan edebi ürün türleri, anı, atasözü ve şiirdir. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında bütün sınıf düzeylerinde kullanılan edebi ürün türü olmamakla beraber, edebi ürünlerin kullanıldığı 4, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan ortak edebi ürün türü şiirdir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türü olan seyahatnamenin 7. sınıfta çok fazla kullanılmasının nedeni, 10 adet seyahatnamenin kullanıldığı konu ile ilişkilendirilen "seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir" kazanımından kaynaklanmaktadır.

Tablo 6 Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Maddeler	Sınıflar									
	Türkiye					İran				
	4	5	6	7	Toplam	4	5	6	7	Toplam
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	22	41	93	4	0	12	4	20
Görsel materyalle desteklenen E.Ü. sayısı	5	6	10	25	46	3	0	7	2	12
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı / Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı(%)	29,4	46,1	45,4	60,9		75	0	58,3	50	
Toplam kullanılan görsel materyal sayısı	6	7	10	28	51	5	0	9	2	16
Kullanılan farklı görsel materyal sayısı	3	2	2	6		1	0	2	1	
En çok kullanılan görsel materyal türü	foto	foto	foto	ilstr		foto		foto	foto	

Tablo 6 incelendiğinde Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan 93 edebi ürünün 46'sı görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 49,5'i görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan 20 edebi ürünün 12'si görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 60'ı görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulara dayanılarak İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme oranı Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyal ile desteklenen 46 edebi ürün 51 görsel materyal ile desteklenmiştir. Diğer bir ifade ile Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 10,8 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyal ile desteklenen 12 edebi ürün 16 görsel materyal ile desteklenmiştir. Diğer bir ifade ile İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 33,3 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulardan hareketle İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranından daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 7 Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünleri Desteklemek İçin Kullanılan Görsel Materyallerin Türleri ve Kullanım Adetleri

Kategoriler	4. sınıf		5. sınıf		6. sınıf		7. sınıf		Toplam	
	Türkiye	İran	Türkiye	İran	Türkiye	İran	Türkiye	İran	Türkiye	İran
Fotoğraf	4	5	6	0	9	5	4	2	23	12
İllüstrasyon	1	0	1	0	1	4	16	0	19	4
Tablo	0	0	0	0	0	0	4	0	4	0
Harita	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0
Minyatür	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Afiş	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Kartpostal	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Toplam	6	5	7	0	10	9	28	2	51	16

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla 7 farklı görsel materyal türüne başvurulmuştur. Bunlar; fotoğraf, illüstrasyon, tablo, harita, minyatür, afiş ve kartpostal şeklindedir. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla 2 farklı görsel materyal türüne başvurulmuştur. Bunlar; fotoğraf ve illüstrasyon şeklindedir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla, İran sosyal bilgiler ders kitaplarından 5 adet daha fazla farklı görsel materyal türü kullanılmıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında fotoğraf, illüstrasyon ve tablo, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında fotoğraf ve illüstrasyon en çok kullanılan görsel materyal türleridir. Her iki ülke sosyal bilgiler ders kitaplarında fotoğraf ve illüstrasyon en çok kullanılan görsel materyal türleri arasında bulunmaktadır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan görsel materyal türlerinin hepsi Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında da kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin farklı görsel materyallerle desteklenmesi adet olarak İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla en çok kullanılan görsel materyal türü olan fotoğrafın kullanılan bütün görsel materyaller içinde oranı % 45, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla en çok kullanılan görsel materyal türü olan fotoğrafın kullanılan bütün görsel materyaller içinde oranı % 75'tir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin görsel materyal türlerine dağılım oranının İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılama sahip olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 93, İran 4., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 20 edebi ürün kullanılmış, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında İran sosyal bilgiler ders kitaplarından 73 edebi ürün daha fazla kullanılmıştır. Edebi ürünlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Kan, 2006; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011; Keçe, 2013; Özkan, 2014) dikkate alındığında, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf ve İran 4., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında göz önünde bulundurulmadığı sonucuna varılabilir

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımın yüzdelik oranı % 74,1, konulara göre % 29,9, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımın yüzdelik oranı % 18,7, konulara göre % 10,5'tir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünite ve konularda İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşün ortalama farklı edebi ürün türü 7,5, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşün ortalama farklı edebi ürün türü 2,75'tir. Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla edebi ürün türü barındırmaktadır. Kullanılan farklı edebi ürün türlerinin oranına bakıldığında, İran sosyal bilgiler ders kitaplarının kitap başına düşün farklı edebi ürün türü oranının (43,75), Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarından (37,85) daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Kaymakcı (2013) tarafından yapılan çalışmada iki farklı döneme ait Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından birinci döneme ait ders kitabı başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 15, ikincisinde 13 olarak ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 7,5'dir. Bu bulgulardan hareketle, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü daha önce yapılan çalışmalarda kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türlerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün seyahatname olurken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün biyografi olmuştur. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürünün tüm kullanılan edebi ürün türleri içinde oranı % 21,5 iken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında bu oran % 40'tır. Bu bulgulardan hareketle İran sosyal bilgiler ders

kitaplarında edebi ürünler birkaç türde yoğunlaşmışken, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünler nispeten daha geniş bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu ele aldığı çalışmasında Kaymakcı (2013), iki farklı döneme ait Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında, birinci ve ikinci döneme ait ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türünü hikaye olarak ortaya koymuştur. Bu çalışmada Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türü seyahatname olarak bulunmuştur. Bu bulgulardan hareketle, bu çalışmada ele alınan Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türü daha önce yapılan çalışmalardan farklı olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında şiir edebi türünün âdeti 13, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan şiir edebi türünün âdeti 5'tir. İran'da günlük yaşamda şiir, bir konuşma ve anlaşma biçimi (Akın, 2017) olmasına rağmen İran sosyal bilgiler ders kitaplarında şiir edebi ürün türü az kullanılmış ve en çok kullanılan edebi ürün türü biyografi olmuştur. Bu bulgudan hareketle İran sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün ülkede günlük yaşamda en fazla kullanılan edebi üründen farklı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

İran sosyal bilgiler ders kitaplarında (% 60) kullanılan edebi ürünler oransal olarak Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarından (% 49,4) daha fazla görsel materyallerle desteklenmiştir. Kullanılacak edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenmesi işlenen konuyu daha anlaşılır kılacağı görüşünden hareketle (Çencen, 2010; Demir, 2011; Akbaba, 2013) oransal olarak İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde bu hususun Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 17,3 daha fazla, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 33,3 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşün görsel materyal oranı Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için İran sosyal bilgiler ders kitaplarından % 71,4 daha fazla görsel materyal türü kullanılmıştır. Her iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla en çok başvurulan görsel materyaller türü fotoğraf olurken ikinci sırada illüstrasyon bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin adedi ve türü daha fazla olduğu ama İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşün görsel materyal oranının daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Buraya kadar ifade edilen sonuçların yanı sıra araştırmanın bulgularından hareketle aşağıda verilen şu önemli sonuçlar da dikkati çekmektedir:

Yüzyıllardır aynı coğrafyada yer alan Türk ve İran milletleri, coğrafi ve tarihi unsurların kendilerine sunduğu bağlar sayesinde, birbirleriyle sürekli kültürel, siyasi, ekonomik ve güvenlik etkileşimi içerisinde olmuşlardır. Bu etkileşimin en iyi şekilde görülebileceği alanlardan biri olan edebiyat, iki milletin tarihi kadar oldukça eskilere dayanmaktadır. Alp Er Tunga Destanı, Firdevs'inin Şehnamesi, Sadi Şirazi, Mevlana, Türk Padişahlarının ve şairlerinin Farsça eserleri, Şah İsmail'in Türkçe eserleri bu etkileşimde örnek verilecek bazı ortak edebi ürün ve kişilerdir. Edebiyatta bu önemli ortak paydalara rağmen her iki ülke sosyal bilgiler ders kitaplarında bunlara yok denecek kadar az başvurulmuş ve başvurulan edebi ürünler hakkında bu etkileşime işaret eden herhangi bir ifade kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında ortak kullanılan edebi ürünler; Harezmî, Biruni ve İbni Sina (7. sınıf) ile ilgili verilen biyografiler, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında ortak kullanılan edebi ürünler, Firdevs'inin Şehnamesidir (7. sınıf)).

Türkiye ve İran'ın sosyal bilgiler ders kitaplarında her iki ülkenin milli marşı edebi ürün olarak kullanılmıştır. İran milli marşı 4. sınıfta kullanılmışken, Türkiye milli marşı 5. sınıfta kullanılmıştır. Türkiye milli marşı "ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolü" olarak verilmişken, İran milli marşı "ortak milli simge" olarak verilmiştir. Türkiye ve İran'ın sosyal bilgiler ders kitaplarında her iki ülkenin bayrağı edebi ürünleri desteklemek için görsel materyal olarak edebi ürünler ile beraber kullanılmıştır. Türkiye bayrağı 5. sınıfta kullanılmışken, İran bayrağı 6. sınıfta kullanılmıştır. Milli marşların edebi ürün olarak kullanılması ve bayrakların edebi ürünleri desteklemek için görsel materyal olarak kullanılması bulgularından hareketle, her

iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında milli değerleri öğrencilere kazandırmayı benimsediği ve bunun için edebi ürünlerden yararlandığı sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 19,3'ü (18 adet) Milli Mücadele, devletin kuruluş aşaması ve yeni kurulan devletin halka benimsetilmesi konuları hakkında kullanılmışken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında bu konularda kullanılan edebi ürünlerin oranı % 35'e (7 adet) denk gelmektedir. Türkiye ve İran'ın sosyal bilgiler ders kitaplarında milli mücadele, devletin kuruluş aşaması ve yeni kurulan devletin halka benimsetilmesi konuları hakkında kullanılan edebi ürünlerin oranının yüksek olmasından hareketle, her iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında bu dönemlerin anlaşılması amacıyla edebi ürünlerden yararlandıkları sonucuna varılabilir.

Türkiye ve İran'ın sosyal bilgiler ders kitaplarında her iki devletin kurucu liderleri (Mustafa Kemal Atatürk ve Ayetullah Humeyni) hakkında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Her iki lidere ait kullanılan edebi ürünlerin çoğu, liderlerin içinde yer aldığı görsel materyallerle desteklenmiştir. Ancak, Türkiye'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili adet olarak daha fazla edebi ürün ve görsel materyal kullanıldığı da dikkati çekmektedir (Atatürk 7, Ruhani 2). Bu bulgulardan hareketle her iki ülkenin, devletin kurulmasında önemli rol üstlenen kurucu liderleri, öğrencilere tanıttırmak için edebi ürünlerin kullanımına başvurduğu sonucuna ulaşılabilir.

İran'da devlet yönetiminde en yüksek makam olan İmamlık makamının başında bulunan mevcut İmam, sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde yer alırken, Türkiye'de o makama denk gelen bir makam bulunmamakla beraber Türkiye'de devlet yönetiminde en yüksek makam olan Cumhurbaşkanlığı makamında bulunan mevcut Cumhurbaşkanı, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan herhangi bir edebi eserde kullanılmamıştır. Bu bulgudan hareketle İran sosyal bilgiler ders kitaplarında devletin en yüksek makamında bulunan görevliyi, öğrencilere tanıttırmak için edebi ürünlerin kullanımından yararlanıldığı sonucuna varılabilir.

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarında 4. sınıftan 7. sınıfa doğru sınıf düzeyi arttıkça edebi ürün kullanımının tam olarak artığı söylenemez. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında 5. sınıfta önceki sınıf düzeyine göre düşüş yaşanmıştır, 5. sınıf dışında sınıf düzeyinin artmasıyla edebi ürün kullanımı da artmaktadır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında sınıf düzeyinin artmasıyla beraber artan bir edebi ürün kullanımı yoktur.

İran sosyal bilgiler ders kitaplarda öğrenciler, ders kitaplarında verilen edebi ürünlerin yanı sıra, ders kitabı dışı edebi ürünlere yönlendirilmişken, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenciler, ders kitabı dışında herhangi bir edebi ürüne yönlendirilmemiştir. Bu bulgudan hareketle, İran sosyal bilgiler ders kitaplarının öğrencileri, ders kitaplarında verilen edebi ürünler ile sınırlı kalmamaları için onları ders kitapları dışında farklı edebi ürünlerin kullanımına yönlendirme durumu bakımından Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarından daha iyi durumda olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin 20'si (% 21,5) yabancılara aitken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında 2 (% 10) edebi ürün yabancılara aittir. Bu bulgudan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin yabancılara ait olma oranı İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan 4. edebi ürün olan biyografilerin üçü yabancı şahsiyetleri (Türkiye uyruklu olmayan) konu edinmişken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün olan biyografilerde yabancı şahsiyetlere (İran uyruklu olmayan) yer verilmediği bulgusundan hareketle, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan biyografilerde yabancı şahsiyetlere yer verilme oranı İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerden biri farklı sınıf düzeylerinde tekrar etmiştir. Türkiye sosyal bilgiler 4. sınıfta kullanılan edebi ürün, aynı zamanda 7. sınıfta kullanılmıştır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında tekrar eden edebi ürüne rastlanılmamıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının farklı yayınevleri tarafından hazırlanmasından dolayı aynı edebi ürünün tekrar edilmesine olanak verebileceği, İran sosyal bilgiler ders kitaplarının devlet tarafından hazırlanmasından dolayı edebi ürünlerin farklı sınıf düzeylerinde tekrar edilmesine olanak vermediği sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürünlerin oranı % 12,9 (12 adet) iken, kahramanı erkek olan veya içinde erkek geçen edebi

ürünlerin oranı % 49,5'tir (46 adet). İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürünlerin kullanımına rastlanmamış, kahramanı erkek olan veya içinde erkek geçen edebi ürünlerin oranı % 50'dir (10 adet). Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin % 9,8'inde (5 adet) kadın görseli, % 70,5'inde (36 adet) erkek görseli kullanılmıştır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürün kullanılmamasına rağmen edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin % 6,2'sinde (1 adet) kadın görseli bulunmaktadır, kullanılan görsel materyallerin % 68,7'sinde (11 adet) erkek görseli kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle, Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde kahramanı erkek olan veya içinde erkek geçen edebi ürünlerin oranı, kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürünlerin oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgulardan hareketle ulaşılabilen ikinci sonuç, Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyal oranında da erkek görsel materyal oranı, kadın görsel materyal oranından daha fazladır. Bu bulgulardan hareketle ulaşılabilen üçüncü sonuç, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ve edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin, İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla kadın barındırdığıdır.

4.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırmadan varılan sonuçlardan hareketle, sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı hakkında önerilere yer verilmiştir.

- ✓ Türkiye ve İran'ın sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu inceleyen bu araştırmanın bulguları ders kitapları ile sınırlı olduğundan genelleme yapmak mümkün değildir, bu nedenle diğer eğitim bileşenleri ve nicel yöntemlerle de desteklenerek yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- ✓ Türk ve İran milletleri arasında edebiyatta var olan önemli ortak paydalara rağmen her iki ülke sosyal bilgiler ders kitaplarında ortak paydalara yok denecek kadar az başvurulmuş ve başvurulan edebi ürünlerde bu etkileşime işaret eden herhangi bir ifade kullanılmamıştır. Bu sonuçtan hareketle, sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde iki milletin ortak geçmişine ait edebi ürünlerin kullanımına başvurulması ve başvurulacak bu edebi ürünlerle birlikte iki milletin ortak etkileşimin belirtilmesi önerilmektedir.
- ✓ Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin bazı ünite ve konularda çok kullanıldığı ve bazılarında ise hiç kullanılmadığı sonucundan hareketle ders kitaplarında edebi ürünlerin olabildiğince daha dengeli bir şekilde dağılımı önerilmektedir.
- ✓ Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyal ile desteklenme oranlarının oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle görsel materyallerle edebi ürünlerin desteklenmesi edebi ürünlerin öğrenme üzerindeki etkisini artıracağı görüşü dikkate alınarak, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin daha fazla görsel materyal ile desteklenmesi önerilmektedir.
- ✓ Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenciler, ders kitabı dışında edebi ürünlere yönlendirilmemiştir. Bu sonuçtan hareketle, öğrencilerin ders kitaplarında verilen edebi ürünler ile sınırlı kalmamaları için onların ders kitapları dışında edebi ürünlerin kullanımına yönlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Afacan, S. (2012). "Komşuyu Anlamak/Anlatmak: 20. Yüzyılda Türkiye'de İran'a Dair Yayınlanan Kitaplara Dair Bir Değerlendirme", İnsan ve Toplum, 2/3.

Arslan, E. (2014). "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Hikâye Anlatım Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Bacak, S. (2008). "İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Öğrenenlerin Akademik Başarı ve Yaratıcılıklarına Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Çifçi, T. (2011). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Romanların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çencen, N. (2010). 11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarih Öğretmenlerinin Edebi Ürün Kullanımına İlişkin Görüşleri" Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Demir, S. B. (2011). "Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Tasarlanmış Hikâyelerin Etkililiği", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Demir, S. B. & Akengin, H. (2012). "Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi", PegemA Yayıncılık, Ankara.

Erdoğan, N. (2007). "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Resimlendirilmiş Öykülerin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimine Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gülüm, K. & Ulusoy, K. (2008). "Sosyal Bilgiler Dersinde Göç Konusunun İşlenişinde Halk Türkülerinin Kullanılması (Örnek Bir Çalışma)", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7/26.

İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2016). Koza Yayın Dağıtım, Ankara.

İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2016). Berkay Yayıncılık, Ankara.

İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2014). Evren Yayıncılık, Ankara.

İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2016). Korza Yayıncılık, Ankara.

İnal-Yüksel, S. (2006). "İlköğretim Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öyküleri Kullanmanın Duyuşsal Özelliklerin Kazandırılmasına Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kan, Ç. (2006). "Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı", Kastamonu Eğitim Dergisi, 14 (2), 537-544

Karasar, N. (2011). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Kaya, M. (2004). "Türk-İran İlişkileri (1923-1938)", Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Kaymakcı, S. (2013). "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Sözlü Ve Yazılı Edebî Türlerin Kullanım Durumu", Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 20.

Keçe, M. (2013). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yararlanılan Sınıf İçi Tarihi Roman Kullanım Tekniklerinin Öğrencilerin Tarih Okuryazarlığı Düzeylerine Etkisi", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Oruç, Ş. (2009). Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitaplarında Edebi Ürünler, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(2), 9-24.

Otluoğlu, R. (2001). "İlköğretim Okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimimde Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazandırmaya Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özkan, Y. (2014). "Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konuları Kazanımlarının Gerçekleştirilmesinde Tarihi Hikâyelerin Kullanımı", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öztürk, C. (2012). "Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış". (Ed. Cemil Öztürk), Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, ss. 1-31, PegemA Yayıncılık, Ankara.

Öztürk, C.; Keskin, S. C. & Otluoğlu, R. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler Ve Yazılı Materyaller, PegemA Yayıncılık, Ankara.

Öztürk, Ç. (2007). Coğrafya Öğretiminde Edebi Metinlerin Kullanımı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, http//efdergisi.Omu.edu.tr/www/docs/sayılar/ adresinden 01.10.2016 tarihinde alınmıştır.

Saray, M. (1996). "Türk-İran İlişkileri", Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Şimşek, A. (2006). "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikâyeye Yönelik Öğrenci Görüşleri", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26/1.

Tekgöz, M. (2005). "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Edebiyat Temelli Öğretim Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Ve Kalıcılığa Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Top, M. (2009). "İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Edebi Ürünlerin Kullanımının Öğrenci Başarısı Ve Tutumuna Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yanpar-Şahin, T. (2004). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Oluşturmacı Yaklaşım Sonucunda Ortaya Çıkan Öğrenen Çalışmalarının Değerlendirilmesi", XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", Seçkin Yayınevi, Ankara.

Vezareti Amuzeş ve Perverış: Sazmanı Pejuhış Ve Bernamereziye Amuzeş (1394). "Mutaalatı İçtimaiye", Çeharome Debistan, Şirkete Offset, Tehran.

Vezareti Amuzeş ve Perverış: Sazmanı Pejuhış Ve Bernamereziye Amuzeş (1395). "Mutaalatı İçtimaiye", Pencome Debistan, Şirkete Offset, Tehran.

Vezareti Amuzeş ve Perverış: Sazmanı Pejuhış Ve Bernamereziye Amuzeş (1395). "Mutaalatı İçtimaiye", Şeşome Debistan, Şirkete Offset, Tehran.

Vezareti Amuzeş Ve Perverış: Sazmanı Pejuhış Ve Bernamereziye Amuzeş (1395). Mutaalatı İçtimaiye", Payeye Heftom, Devreye Evvel Mutevassıt, Şirkete Çap Ve Neşr Kitaphayi Dersi İran, Tehran.